

ภาพเชิงลบของคนผิวดำและการวิพากษ์สังคมผ่านภาพเงาดำของคาร่า วอล์คเกอร์*

Negative Stereotypes¹ of the Blacks and Social Commentary in Kara Walker's Silhouettes

ศิริขนา สว่างเนตร**

บทคัดย่อ

บทความนี้เรียบเรียงขึ้นจากเนื้อหาบางส่วนในวิทยานิพนธ์เรื่อง ศิลปะภาพเงาดำของคาร่า วอล์คเกอร์: การพลีกคตินิยมที่มีต่อชาวแอฟริกัน-อเมริกัน ซึ่งมีจุดประสงค์หลัก คือ ศึกษาเทคนิคและแรงบันดาลใจของศิลปินหญิงชาวอเมริกันผิวดำนามว่า คาร่า วอล์คเกอร์ และวิเคราะห์จุดมุ่งหมายที่ศิลปินต้องการสื่อสารผ่านกลวิธีการนำเสนอผลงานศิลปะของศิลปิน

แนวความคิดเกี่ยวกับสีผิวและชาติพันธุ์ไม่ได้เป็นเรื่องใหม่สำหรับศิลปินอเมริกันผิวดำ ปัญหาเรื่องเชื้อชาติในอเมริกาเกิดขึ้นจากทัศนคติและอคติที่ฝังรากลึกมาแต่อดีต ซึ่งในปัจจุบันยังคงเป็นปัญหาระดับชาติที่คนอเมริกันหลีกเลี่ยงที่จะกล่าวถึง มีศิลปินอเมริกันผิวดำจำนวนมากที่สร้างสรรค์งานศิลปะขึ้นโดยได้แรงบันดาลใจจากอคติเรื่องเชื้อชาติ และคาร่า วอล์คเกอร์ก็เป็นหนึ่งในนั้น

ความน่าสนใจในภาพเงาดำของคาร่า วอล์คเกอร์ คือ การประท้วงเจียบ เพื่อต่อการกับการเสนอภาพเชิงลบของคนผิวดำที่เป็นคตินิยมในสื่อกระแสหลักด้วยการใช้ภาพแบบเดียวกันที่ดูสนุกสนาน แต่แฝงความหดหู่ซึ่งเป็นกลวิธีการนำเสนอภาพซ้ำเพื่อเสียดสีประชดประชัน โดยสร้างบรรยากาศจากประวัติศาสตร์ช่วงก่อนสงครามกลางเมืองในอเมริกาผนวกกับจินตนาการที่มาจากนิยายรักโรแมนติก ออกมาเป็นภาพที่ดูราวกับฝันร้ายของศิลปิน ด้วยมีเจตนาที่จะกระตุ้นเตือนผู้ชมให้ได้ตระหนัก ตั้งคำถามถึงปมปัญหาเรื่องสีผิว และวิพากษ์สังคมในยุคปัจจุบัน

คำสำคัญ: คาร่า วอล์คเกอร์, ผิวดำ, ศิลปะแอฟริกัน-อเมริกัน, เชื้อชาติ, ภาพเงาดำ

* บทความนี้เรียบเรียงขึ้นจากเนื้อหาส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปมหาบัณฑิต สาขาทัศนศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2557 เรื่อง ศิลปะภาพเงาดำของคาร่า วอล์คเกอร์: การพลีกคตินิยมที่มีต่อชาวแอฟริกัน-อเมริกัน โดยมี อ. มาณพ อิศรเดช เป็นอาจารย์ผู้ควบคุมการทำวิทยานิพนธ์

¹ Stereotype (การเหมารวม หรือ สามัญทัศน์) คือ คตินิยมหรือทัศนคติของสังคมทั่วไปที่มีต่อกลุ่มคนอื่น ชาติอื่น หรือ ลักษณะของบุคคลบางประเภทจนกลายเป็นมาตรฐาน มีพื้นฐานมาจากการสรุปเอาจากข้อสมมุติพื้นฐานที่มีแนวโน้มที่เป็นอัตวิสัย ดูรายละเอียดจาก การเหมารวม, เข้าถึงเมื่อ 18 กันยายน 2555, เข้าถึงได้จาก <http://th.wikipedia.org/wiki/การเหมารวม>

** ศิริขนา สว่างเนตร นักศึกษาปริญญาศิลปมหาบัณฑิต สาขาทัศนศิลป์ คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, rinaswan@yahoo.com

Abstract

This article is adapted from a part of thesis entitled “Kara Walker’s Silhouette Art: A Twist on African-American Stereotypes.” The main objective of the thesis is to explore Kara Walker’s technique, inspiration, and strategy to understand and analyze her silhouette artwork.

Race and representation is not the new subject in African-American art. Race and racism in the United States is the legacies of the past and persists in the present while American people are reluctant to admit that racism still exists. Many African American artists therefore create their art from an impulse of racial prejudice in society, and Kara Walker is one of them.

Kara Walker’s work is implicitly satirical suggesting a silenced protest against negative stereotypes of the images of the black in the mainstream media. The artist intentionally rearticulates such racial stereotypes of black characters that appear to be in ecstasy and melancholy as irony. Distorted antebellum scenes and imagery inspired by romantic novels were depicted in her silhouettes where fact and fiction are manipulated from the artist’s nightmares. She intends her work to provoke and raise questions about racial issues as well as being social commentary in modern days.

Key words: Kara Walker, black artist, African-American art, race, silhouette

บทนำ

ในประเทศสหรัฐอเมริกา คำว่า “ชาวแอฟริกัน-อเมริกัน” เป็นคำที่มีความหมายเป็นกลาง แม้จะเป็นคำที่ใช้เรียกชาวอเมริกันผิวดำโดยการระบุชาติพันธุ์ดั้งเดิม แต่คนเหล่านี้มีสถานะความเป็นพลเมืองอเมริกันเด่นชัดมากกว่าที่จะเป็นชาวแอฟริกัน คำทั่วไปที่ใช้เรียกชาวอเมริกันผิวยังมี คนดำ (Black) คนผิวสี (Colored) แอฟริกัน-อเมริกัน (Afro-American) เป็นต้น ในประเทศไทยมักจะเรียกชาวแอฟริกัน-อเมริกันว่า นิโกร (Negro) ปัจจุบันคำว่านิโกรในสหรัฐฯ กลายเป็นคำที่ล้าสมัย แต่ยังมีปรากฏใช้ในการเขียนเอกสารทางวิชาการ อย่างไรก็ตาม คำเรียกชาวอเมริกันผิวดำที่ปรากฏในบทความนี้ไม่ได้เป็นคำเรียกในเชิงลบหรือแสดงความเกลียดชังทางเชื้อชาติแต่อย่างใด

อดีตด้านเชื้อชาติเป็นแรงผลักดันให้ศิลปินอเมริกันร่วมสมัยหลายคนทำงานที่มีเนื้อหาสะท้อนปัญหาระดับชาติข้อนี้ และคาร์รา วอล์คเกอร์ก็เป็นศิลปินหญิงชาวแอฟริกัน-อเมริกันคนแรกๆ ที่หยิบยกเรื่องราวจากประวัติศาสตร์ตั้งแต่ยุคที่ยังมีระบบทาสมาใช้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะ แต่ได้สะท้อนภาพลักษณ์ของชนผิวดำที่แตกต่างออกไป และไม่ได้เป็นภาพวีรบุรุษและวีรสตรีสตรีผู้มีความกล้าหาญที่สมอภาคกันตามแนวคิดของศิลปินกลุ่ม Harlem Renaissance แต่นำภาพลบของคนผิวดำในสายตาคนขาวมาจัดวางในบริบทใหม่ เพื่อเสียดสีประชดประชัน ในขณะเดียวกันคาร์ราก็ได้สร้างตัวละครสมมติซึ่งเป็นหญิงสาวชาวแอฟริกัน-อเมริกัน (Negress) ที่มีจิตวิญญาณอิสระอย่างวีรสตรีแฝงอยู่ในบางภาพ และศิลปินก็ยังใช้คำว่า Negress เพื่ออ้างถึงตนเองด้วย²

² Janice S. Lieberman, *Kara Walker’s Nightmares: A Psychoanalytic Perspective* published in the PANY Bulletin, Volume 48 (1), (Psychoanalytic Association of New York: 2008, Spring)

ผลงานที่โดดเด่นของคาร่า วอล์คเกอร์ทำให้เธอก้าวขึ้นมาเป็นศิลปินร่วมสมัยระดับแนวหน้าของสหรัฐฯ จนได้รับรางวัล “Genius” จากมูลนิธิ John D. and Catherine T. MacArthur ปี ค.ศ. 1997 และ Lucelia Artist Award จากพิพิธภัณฑ์ Smithsonian American Art ในปี ค.ศ. 2004 ผลงานศิลปะร่วมสมัยของคาร่ายังได้ก่อให้เกิดการต่อต้านจากศิลปินชาวแอฟริกัน-อเมริกันอาวุโสจำนวนหนึ่ง จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1997 มีการรณรงค์ให้ปลดงานศิลปะที่มีเนื้อหาเชิงลบออกไป ซึ่งถือเป็นการขัดต่อหลักเสรีภาพของสหรัฐฯ ตามมาด้วยการถกเถียงถึงประเด็นความเหมาะสมว่าควรให้มีการแสดงงานศิลปะของเธอต่อไปหรือไม่บนหน้าสื่อและบทความศิลปะหลายฉบับ และจบลงด้วยการเปิดอภิปรายสาธารณะที่มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดในปี ค.ศ. 1998 แม้ผลงานของคาร่าจะก่อให้เกิดความขัดแย้งในหมู่ชาวแอฟริกัน-อเมริกันด้วยกัน แต่กลับได้รับคำชื่นชมจากสื่อกระแสหลักของอเมริกาหรืออีกนัยหนึ่งก็คือสื่อที่คนผิวขาวเป็นผู้ครอบครอง

บทความนี้จะกล่าวถึงพัฒนาการของภาพเชิงลบของคนผิวดำ และการที่ศิลปินนำภาพในเชิงลบนี้นมาใช้อย่างมีนัยสำคัญ โดยพิจารณาจากชีวประวัติ เทคนิคเฉพาะของศิลปินที่ช่วยสนับสนุนสาระสำคัญของผลงาน และวิเคราะห์จุดมุ่งหมายที่ศิลปินต้องการสื่อสารกับผู้ชม เพื่อทำความเข้าใจกลวิธีการนำเสนอภาพเชิงลบในงานศิลปะที่มักก่อให้เกิดประเด็นถกเถียงในสังคม

จุดเริ่มต้นภาพชาวแอฟริกัน-อเมริกันตามคตินิยม

ภาพลักษณ์ของชาวแอฟริกัน-อเมริกันที่เด่นชัดในสมัยก่อนสงครามกลางเมืองนั้น มีที่มาจากตัวละครที่เป็นทาสในนวนิยายเรื่อง “กระท่อมน้อยของลุงทอม” (*Uncle Tom's Cabin*) ประพันธ์โดย Harriet Beecher Stowe ซึ่งได้รับการตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1852 ภาพลักษณ์ของลุงทอมในนวนิยายเป็นชายผิวดำวัยกลางคนรูปร่างแข็งแรง ผู้มีศรัทธาต่อคริสต์ศาสนาอย่างแรงกล้า มีบุคลิกคล้ายเด็ก เป็นทาสที่เชื่อฟัง และยอมจำนน เป็นการสะท้อนว่าผู้เขียนนวนิยายยังคงมีแนวความคิดแบ่งแยกสีผิวอยู่ลึกๆ ส่วนภาพที่เป็นคตินิยมหรือสามัญทัศน์ (stereotype) ของลุงทอมในเชิงดูหมิ่นมาจากบทละครเวที ที่ทำให้ภาพลักษณ์ของลุงทอมกลายเป็นชายแก่ที่เชื่อฟังนาย ไม่มีปากเสียง และไร้ความรู้สึกทางเพศ³

ทว่าสิ่งที่น่าสังเกตในนวนิยายเรื่อง “กระท่อมน้อยของลุงทอม” ก็คือ การสะท้อนความรู้สึกในช่วงเวลานั้นของนักบรรณาธิการเลิกทาสจากรัฐทางตอนเหนือของสหรัฐฯ ซึ่งเป็นตัวละครผิวดำคนหนึ่งในเรื่องถึงแม้ว่าคนผิวดำจะแสดงตนว่าเป็นผู้มีมนุษยธรรม และประณามระบบทาส แต่ก็ยังแสดงพฤติกรรมการเหยียดสีผิวอยู่ในที่ ภายหลังจากการประกาศเลิกทาสอย่างเป็นทางการโดยประธานาธิบดีอับราฮัม ลินคอล์น ในปี ค.ศ. 1863 ชาวอเมริกันผิวดำก็ได้พัฒนาวิธีใหม่ๆ ที่จะขออนาคตของตนเอง ถึงแม้ว่าพลเมืองชาวอเมริกันจะมีสิทธิตามกฎหมายเท่าเทียมกัน แต่ที่ผ่านมามีปัญหาการเหยียดสีผิวในสหรัฐฯ ก็ยังคงปรากฏให้เห็น ซึ่งนับเป็นประเด็นขัดแย้งด้านเชื้อชาติที่ละเอียดอ่อน และประชาชนชาวอเมริกันส่วนมากก็มักหลีกเลี่ยงที่จะยอมรับว่าปัญหานี้ยังคงมีอยู่จริง

³ Kathleen Hulser, "Reading Uncle Tom's Image: From Anti-slavery Hero to Racial Insult," in *New-York Journal of American History* 2003 65(1), 75–79.

พัฒนาการภาพเชิงลบของคนผิวดำ

ภาพชาวแอฟริกัน-อเมริกันตามคตินิยมในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 มีที่มาจากการแสดงละครคนหน้าดำที่ล้อเลียนคนดำ (minstrel show หรือ minstrelsy) ซึ่งเป็นการแสดงที่นิยมในช่วงก่อนและหลังสงครามกลางเมืองอเมริกา ซึ่งสะท้อนลักษณะและบุคลิกภาพของคนผิวดำตามความเชื่อของคนผิวขาวหรือนายทาสในสมัยก่อน ในการแสดงเวทีและภาพยนตร์ขาวดำยุคแรกๆ ตัวละครที่เป็นคนผิวดำจะมีสีผิวที่เข้มมาก ซึ่งใช้นักแสดงผิวขาวที่แต่งหน้าทาตัวให้เป็นสีดำนมาเล่นบทคนผิวดำ ที่มักสวมถุงมือสีขาว แม้กระทั่งตัวการ์ตูนมิกกี้เมาส์ก็ยังคงถูกมองว่ามีลักษณะที่ทำให้นึกถึงการแสดงที่คนผิวขาวทาหน้าดำล้อเลียนคนดำ เนื่องจากมีตัวสีดำ สวมถุงมือขาว และใช้เสียงพากษ์ของคนขาว⁴

บทที่นิยมเล่นกันตามแบบฉบับของละครคนหน้าดำ คือ บททาสผิวดำที่เป็นคู่หูคู่ฮา ชื่อ Jim Crow และ Zip Coon ซึ่งผู้ที่รับบทนี้จะสร้างพุดด้วยสำเนียงที่ประดิษฐ์ให้คล้ายคนบ้านนอก เล่นมุกตลกบ๊องตื้น และทำแขนขาบิดเบี้ยวราวกับคนพิการ ภาพประกอบที่ใช้โฆษณาการแสดงก็มักจะเป็นคนภาพคนผิวดำที่มีลูกตาโต จมูกบาน และริมฝีปากหนา ซึ่งการพรรณนาถึงลักษณะของตัวละครเหล่านี้ก็มักจะใช้คำศัพท์ที่ใช้กับสัตว์ เช่น wool (ขนสัตว์) ใช้เรียกผมบนศีรษะ และ darky cubs (ลูกหมี) ใช้เรียกลูกๆ ของทาสผิวดำ ส่วนมุกตลกล้อเลียนที่เล่นกัน เช่น เวลาคนดำป่วยจะต้องดื่มหมึกเพื่อกองสภาพสีผิวให้เป็นปกติ และคนดำจะ "เลื้อย" ผมออกแทนที่จะตัดมัน เป็นต้น ตัวละครเหล่านี้จะชอบร้องรำทำเพลง และสามารถเต้นรำกันได้ตลอดคืนโดยไม่หลับไม่นอน ต่อมาเมื่อชาวแอฟริกัน-อเมริกันได้รับสิทธิเสรีภาพมากขึ้น และการเหยียดผิวกลายเป็นพฤติกรรมที่น่ารังเกียจในสังคม ประกอบกับการแสดงรูปแบบใหม่ๆ เข้ามาทำให้ ละครคนหน้าดำเสื่อมความนิยมไปในที่สุด

คตินิยมของคนผิวขาวที่มีต่อชาวอเมริกันผิวดำเรียกกันว่า African-American stereotypes เมื่ออคติเหล่านั้นสร้างภาพลักษณ์ชาวแอฟริกัน-อเมริกันให้ดูเป็นคนล้าหลัง เป็นคนรับใช้ เป็นคนโง่ ซื่อๆ ที่ดูต่ำต้อย ซึ่งเป็นภาพในเชิงลบที่หมิ่นศักดิ์ศรีและเป็นการเหยียดคนผิวดำ จึงได้ก่อให้เกิดทัศนคติที่ตรงกันข้ามขึ้นมา และถูกเรียกในหมู่คนผิวดำอีกอย่างว่า anti-black stereotypes หรือคตินิยมที่ต่อต้านคนผิวดำ ซึ่งประกอบด้วยลักษณะทางกายภาพ เช่น รูปร่างหน้าตา การแต่งกาย เป็นต้น และลักษณะนิสัยที่สะท้อนออกมาทางกิริยา

ภาพในเชิงลบของคนผิวดำตามคตินิยมที่ยังพบเห็นในปัจจุบัน ได้แก่

1. การทาหน้าดำในการแสดงละครตลกล้อเลียนคนผิวดำ (blackface) นักแสดงผิวขาวที่ทาหน้าดำจะใช้ผงถ่านไม้ก่อกหรือยาชงรอนเท้านำมาทาหน้าและผิว เว้นช่วงริมฝีปากให้ดูใหญ่เกินจริง ใส่ผมปลอมที่ทำจากขนสัตว์ สวมเสื้อหางยาว หรือเสื้อผ้าเก่าๆ

2. แซมโบ เป็นตัวละครจากนิทานเด็กเรื่อง The Story of Little Black Sambo เป็นเด็กชายผิวดำที่ไม่ยอมโต หัวเราะเป็นประจำ ซื่อสัตย์ แต่มีนิสัยเกียจคร้าน และไม่ใส่ใจกับสิ่งรอบข้าง ส่วนภาพของแซมโบที่ปรากฏในสื่อมักเป็นเด็กรับใช้ผิวดำที่วุ่นนอนสบาย ยอมรับกฎหมาย Jim Crow

⁴ Kevin Young, "Triangular Trade," in Kara Walker: My Complement, My Enemy, My Oppressor, My Love (Minneapolis, MN: Walker Art Center, 2007), 47.

ภาพที่ 1 (ซ้าย) John Rae, แชนโบและแมมมี

ที่มา: <http://commons.wikimedia.org>

ภาพที่ 2 (ขวา) ภาพแมมมีบนกล่องแป้งทำอาหารยี่ห้อ Aunt Jemima

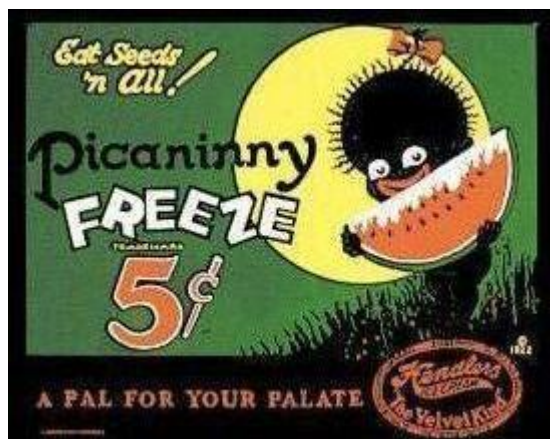
ที่มา: <http://www.ferris.edu/htmls/news/jimcrow/mammies>

3. Mammy และ Aunt Jemima เป็นหญิงผิวดำวัยกลางคน รูปร่างอ้วนใหญ่ มีหน้าอกกลั้นหลาม ทำทางเป็นแม่บ้านแม่เรือน มักคาดผ้ากันเปื้อนรอบเอวและโพกศีรษะตลอดเวลา สวมเสื้อผ้าสีฉูดฉาด เป็นคนที่ดูร่าเริง เชื้อโคลง ศรัทธาในพระเจ้า และพออกพอใจในสถานะความเป็นทาสหรือคนรับใช้ที่จงรักภักดีต่อนายผิวขาว ภาพต้นแบบของแมมมีมาจากตัวละครในนวนิยายเรื่อง *Gone with the Wind* ของ Margaret Mitchell แม้คนผิวขาวจะจดจำแมมมีในฐานะหญิงรับใช้ที่มีหน้าที่ดูแลบ้านและบุตรของเจ้านายผิวขาว แต่คนผิวดำกลับเห็นว่าการเรียกหญิงผิวดำว่าแมมมีเป็นการดูหมิ่น⁵ เนื่องจากตัวละครแมมมีเป็นการพยายามสร้างภาพเพื่อจะบอกว่าหญิงผิวดำไม่มีแรงดึงดูดทางเพศ ทั้งๆ ที่ช่วงก่อนสงครามกลางเมือง ไม่ว่าหญิงผิวดำจะมีรูปร่างหน้าตาเช่นไรก็มักหนีไม่พ้นการคุกคามทางเพศจากชายผิวขาว

ส่วน Aunt Jemima เป็นชื่อยี่ห้อของแป้งทำอาหารที่มีมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1889 มีภาพหญิงอ้วนผิวดำเป็นเครื่องหมายการค้า ซึ่งได้แรงบันดาลใจมาจากตัวละครและเพลง *Old Aunt Jemima* ที่นิยมเล่นในละครคนหน้าดำช่วงหลังสงครามกลางเมือง หลังจากนั้นก็ปรากฏภาพตัวละครผิวดำอื่นๆ ในฉลากสินค้าประเภทอาหารสำเร็จรูปในครัวเรือนตามมามากมายรายการ ซึ่งเหมือนเป็นการเหยียดคนผิวดำตั้งแต่ภายในครัวบ้าน

4. Coon เป็นตัวการ์ตูนล้อเลียนชายผิวดำ ชื่อของเขาย่อมาจากตัวแรกคุน เป็นคนขี้เกียจ ตกใจง่าย ชอบอู้งาน ไม่มีความคิด เป็นตัวตลกที่หยาบคาย ตรงกันข้ามกับแชนโบ คุนเป็นเด็กในร่างชายหนุ่ม ไม่เคารพคนผิวขาว ไม่มีความสุขกับสถานภาพของตน แต่ขี้เกียจเกินกว่าจะพยายามเปลี่ยนฐานะอันต่ำต้อยของตนเอง

⁵ David Pilgrim, *The Coon Character*, Jim Crow Museum of Racist Memorabilia, Ferris State University, 2000. Accessed October 20, 2012, Available from <http://www.ferris.edu/jimcrow/mammies>

ภาพที่ 3 ภาพพิคะนินี่จากโฆษณาไอศกรีมบนกระป๋องติ๊กเก๋่า ยี่ห้อ Picaninny Freeze
ที่มา: <http://en.wikipedia.org/wiki/Pickaninny>

5. Pic(k)aninny เป็นภาพตัวละครล้อเลียนเด็กผิวดำที่เป็นทาส พิกะนินนี่มีดวงตาโปน ผมยุ่งไม่เป็นระเบียบ มีปากกว้างสีแดง ชอบกินแตงโมสีแดง แต่งกายมอมแมม และไม่สนใจเด็กผู้หญิง ภาพที่พบเห็นบ่อยในสื่อต่างๆ คือภาพเด็กชายผิวดำที่ถูกจระเข้ขึงไล่ล่า และวิ่งเข้าหาไก่ทอด ตัวละครในแบบพิคะนินนี่จะเป็นเด็กชายผิวดำนิสัยไม่ดี ชอบเล่นพิเรนทร์ และก่อเรื่องวุ่นวาย

ภาพที่ 4 Hammatt Billings, ทอม
จากเรื่องกระท่อมน้อยของลุงทอม
ที่มา: The Barrett Collection, The Small
Library, University of Virginia

ภาพที่ 5 Kara Walker, Detail of *The End of Uncle Tom*, 1995, cut paper and adhesive on wall
ที่มา: <http://www.learn.columbia.edu>

6. Tom ตัวละครเอกจากนวนิยายเรื่อง*กระท่อมน้อยของลุงทอม* เป็นทาสชายวัยกลางคนรูปร่างล่ำสัน มีนิสัยคล้ายเด็ก และอ่อนน้อมถ่อมตน ลุงทอมกลายเป็นคำที่ใช้เรียกชายที่เป็นทาส โดยเฉพาะคนผิวดำที่เคารพเชื่อฟังและอ่อนน้อมต่อคนผิวขาวอย่างมาก ในช่วงที่นวนิยายเรื่องกระท่อมน้อยของลุงทอมถูกตีพิมพ์ บททอมจะไม่นิยมนำมาแสดงในละครคนหน้าดำ เนื่องจากมีภาพลักษณ์เป็นผู้มีศรัทธาต่อพระเจ้า ถ้าในการแสดงมีบทลุงทอม ก็จะถูกเปลี่ยนให้เป็นชายผิวดำผมหงอกที่ไร้อารมณ์ทางเพศ เป็นคนโง่ที่เข้าข้างระบบทาส ซึ่งบทละครที่ถูกปรับแต่งนี้มีอิทธิพลทำให้ลุงทอมกลายเป็นคำที่มีความหมายเป็นเชิงดูหมิ่นในภายหลัง

ช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 คนผิวขาวผู้ที่สนับสนุนกฎหมายจิมโครว์ (Jim Crow Laws⁶) จะแบ่งคนผิวดำออกเป็นสองประเภทใหญ่ๆ คือ nigger ซึ่งต่อมากลายเป็นคำเรียกชาวแอฟริกัน-อเมริกันในเชิงดูหมิ่น เช่น Bucks และ Coon เป็นพวกคนผิวดำที่มีพฤติกรรมแย่ๆ ต่างจาก negro ได้แก่ ลุงทอม แมมมี่ และแซมโบ จากเรื่อง*กระท่อมน้อยของลุงทอม* ซึ่งมีภาพลักษณ์เป็นคนผิวดำที่จิตใจดีและซื่อสัตย์

คาร่า วอล์คเกอร์กับการเป็นชาวอเมริกันผิวดำ

คาร่า เอลิซาเบธ วอล์คเกอร์ (Kara Elizabeth Walker) เกิดเมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน ค.ศ. 1969 ที่เมืองสต็อกตัน รัฐแคลิฟอร์เนีย การเติบโตขึ้นในรัฐแคลิฟอร์เนีย ที่ซึ่งประชากรยอมรับความหลากหลายทางเชื้อชาติทำให้คาร่าไม่เคยรับรู้เรื่องการเหยียดสีผิวเลย จนกระทั่งอายุได้สิบสามปี ครอบครัวของเธอย้ายมายังเมืองเล็กๆ ชื่อว่าสโตนแมนเทน ในรัฐจอร์เจีย เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่าชาวรัฐจอร์เจียยังแบ่งแยกสีผิวอยู่อย่างเปิดเผย ยิ่งไปกว่านั้นเมืองสโตนแมนเทนยังเป็นถิ่นกำเนิดของสมาคมคู คลักซ์ แคลนรุ่นใหม่ ซึ่งเป็นกลุ่มคนผิวขาวเหยียดเชื้อชาติที่ยังคงรวมตัวทำกิจกรรมเชิงสัญลักษณ์อย่างเข้มแข็ง เมืองนี้ยังมีภูเขาหินขนาดใหญ่ซึ่งเป็นที่ตั้งภาพสลักอนุสรณ์สถานของสมาพันธ์รัฐอเมริกา⁷ (Confederate Memorial Carving) อีกด้วย

ในโรงเรียนมัธยมที่รัฐจอร์เจีย คาร่ามักถูกเรียกว่า “นิเกอะ” (nigger) และถูกล้อเลียนว่าหน้าเหมือนลิง คาร่าเปรียบเทียบชีวิตวัยรุ่นของเธอว่าเป็นดังละครคนหน้าดำที่เธอต้องตกกระไดพลอยโจนเข้าไปมีบทบาทอยู่ในนั้น โดยมีฉากและบรรยากาศราวกับอยู่ท่ามกลางกฎหมายจิมโครว์ และภาพฝันจากนวนิยายเรื่องวิมานลอย การต้องพบปะพูดคุยกับผู้คนดูราวกับเป็นการสนทนาอยู่ภายใต้กฎอัยการศึกที่ต่อเนื่องยาวนานมาตั้งแต่สมัยสงครามกลางเมืองที่ยังไม่ได้ถูกยกเลิก ภาพที่บิดาของเธอถูกคนผิวขาวข่ม และบิดาต้องก้มศีรษะให้กับคนขาวอยู่เสมอสร้างความไม่พอใจลึกๆ ให้คาร่ามาตลอด การเป็นคนผิวดำเป็นเรื่องหนักหน่วงสำหรับวัยรุ่นคนหนึ่งรัฐจอร์เจีย ที่ซึ่งคนผิวดำไม่สามารถปฏิบัติตนได้อย่างอิสระ เพราะไม่มีพื้นที่ที่มีความเป็นกลางสำหรับคนผิวดำในรัฐ

⁶ หลังจากสงครามกลางเมืองของสหรัฐฯ รัฐบาลกลาง (Federal Government) ได้ประกาศเลิกทาสและให้เสรีภาพแก่ชาวแอฟริกัน-อเมริกันทั่วประเทศ แต่ยินยอมให้รัฐบาลท้องถิ่นใน 17 รัฐทางตอนใต้ออกกฎหมายที่เรียกกันทั่วไปว่า Jim Crow Laws ที่ประกาศใช้ระหว่างปี ค.ศ. 1876-1965 มีเนื้อหาสำคัญคือแบ่งแยกการใช้สวัสดิการและสาธารณูปโภคของรัฐของพลเมืองผิวขาวออกจากคนผิวสี ได้แก่ การโดยสารรถไฟ การลงคะแนนเลือกตั้ง น้ำดื่มสาธารณะ และโรงเรียน เป็นต้น โดยที่สวัสดิการและสาธารณูปโภคเหล่านั้นมีคุณภาพเสมอกัน (separate but equal) ซึ่งในความเป็นจริงสวัสดิการในส่วนของคนผิวสีมักจะมีคุณภาพด้อยกว่าของคนผิวขาวเสมอ

⁷ ภาพสลักอนุสรณ์สถานของสมาพันธ์รัฐอเมริกาเป็นภาพแกะสลักหินดำที่ใหญ่ที่สุดในโลกขนาดสามเอเคอร์บนหน้าภูเขาในอุทยานสโตนแมนเทน สลักขึ้นระหว่างปี ค.ศ. 1923-1972 เป็นรูปวีรบุรุษสามคนของสมาพันธ์รัฐฯ นั่งอยู่บนหลังม้า คือ เจฟเฟอร์สัน เดวิส (Jefferson Davis) ประธานาธิบดีของสมาพันธ์รัฐฯ นายพลโรเบิร์ต ลี (Robert E. Lee) และนายพลโธมัส แจคสัน (Thomas J. "Stonewall" Jackson) สองผู้บัญชาการที่มีชื่อเสียงแห่งกองทัพฝ่ายใต้ ในฤดูร้อนที่นี้เป็นสถานที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วยการแสดงแสงสีเสียง (Lasershow Spectacular in Mountainvision) บอกเล่าประวัติศาสตร์สงครามกลางเมืองอเมริกา และตำนานชาวไร่ของรัฐตอนใต้, See Confederate Memorial Carving, <http://www.stonemountainpark.com>

จอร์เจีย ชาวเมืองยังคงฝังใจถึงความอับอายจากการเป็นฝ่ายผู้แพ้สงครามกลางเมืองเมื่อครั้งอดีต ประวัติศาสตร์ยังคงตามหลอกหลอนผู้คนที่นี่นั้นแม้เวลาจะผ่านมานานแล้ว

คาร่าใช้ชีวิตอยู่ในรัฐจอร์เจียจนเรียนจบจากวิทยาลัยศิลปะที่แอตแลนตาในปี ค.ศ. 1991 ในระหว่างนั้นเธอยังคงรู้สึกถึงการถูกจำกัดสิทธิในฐานะผู้หญิงผิวดำ และในฐานะศิลปิน⁸ การที่ยังอยู่ในรัฐทางใต้ทำให้เธอไม่สามารถพูดเรื่องเหล่านี้ได้มากนัก จนกระทั่งเธอย้ายออกมาเพื่อศึกษาต่อ จึงได้เริ่มค้นคว้าหาข้อมูลเพื่อทำงานศิลปะที่มีหัวข้อเกี่ยวกับเรื่องเพศและเชื้อชาติอย่างจริงจัง คาร่าสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโทมหาบัณฑิตที่สถาบันการออกแบบ แห่งรัฐโรดไอแลนด์ (Rhode Island School of Design) ในปี ค.ศ. 1994 ปัจจุบันคาร่าอาศัยและทำงานศิลปะในนิวยอร์ก

ภาพเงาดำของคาร่า วอล์คเกอร์

คาร่า วอล์คเกอร์นำเสนอผลงานศิลปะร่วมสมัยที่แฝงประเด็นด้านสีผิว เพศ และความรุนแรงอย่างเปิดเผยและตรงไปตรงมา เธอสร้างสรรค์ผลงานหลากหลายรูปแบบ แต่รูปแบบที่เป็นเหมือนลายเซ็นของเธอคือ ภาพเงาดำ หรือ silhouette โดยใช้เทคนิคต่างๆ กัน มีทั้งเทคนิคการตัดกระดาษเป็นภาพเงาดำ การฉายภาพเงาผ่านเครื่องฉาย ภาพพิมพ์ และภาพวาด ผลงานของเธอเป็นภาพเล่าเรื่องราวในแบบนิทานเกี่ยวกับทาสชาวแอฟริกัน โดยเฉพาะทาสที่เป็นผู้หญิง รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างทาสผิวดำและนายทาสผิวขาวในฉากยุคก่อนสงครามกลางเมืองอเมริกา รูปแบบผลงานของคาร่าได้แนวคิดมาจากการแสดงของนักแสดงผิวดำที่ทาหน้าดำล้อเลียนคนดำ ผสมผสานกับภาพประกอบนิทานยุโรปในแบบฉบับของวอลท์ดิสนีย์⁹ ซึ่งภาพเงาดำนั้นถูกนำมาจัดวางเรียงกันคล้ายฉากละครเวที แต่แสดงเหตุการณ์ที่ไม่ปะติดปะต่อกัน ส่วนภาพคนก็แสดงท่าทางที่ดูเกินจริงแบบการ์ตูนล้อเลียน ผลงานที่โดดเด่นคืองานที่มีขนาดใหญ่เกือบเท่าคนจริง คาร่าใช้ภาพเงาดำเป็นสื่อเพื่อเลี่ยงไม่ให้ผู้ชมมองเห็นภาพคนโดยตรง แต่เป็นการเห็นภาพผ่านเงา โดยรายละเอียดต่างๆ ได้ถูกซ่อนไว้ในโครงร่างที่เป็นเงาดำ การซ่อนตัวตนเช่นนี้มีลักษณะคล้ายคลึงกับรูปแบบของละครคนหน้าดำ ที่ซึ่งมุกตลกขบขันเชิงเหยียดหยันสังคมถูกสอดแทรกเข้ากับความจริง ส่วนการซ่อนเร้นตัวตนก็เหมือนการใช้หน้ากากเพื่อปกปิดความก้าวร้าวและเพื่อปกป้องตนเอง

ภาพที่ 6 Detail of *African't*, 1996, cut paper and adhesive on wall.

ที่มา: The Barrett Collection, The Small Library, University of Virginia

⁸ Gwendolyn DuBois Shaw, *Seeing the Unspeakable: the Art of Kara Walker* (Durham, NC: Duke University Press, 2004), 13

⁹ *Kara Walker: My Complement, My Enemy, My Oppressor, My Love* Gallery Guide, (Minneapolis, MN; Walker Art Center, 2007), 6.

เทคนิคการตัดกระดาษเป็นภาพเงาคำที่คาร์ วอล์คเกอร์ใช้ เป็นเทคนิคงานหัตถกรรมที่ในอดีตถูกมองว่าเป็นงานที่ตื้นเขินแบบมือสมัครเล่น เมื่อผู้ชมเห็นงานเช่นนี้ก็มักคาดหวังว่าจะได้เห็นภาพหญิงสาวผิวขาวในเครื่องแต่งกายหรูหรา หรือไม่ก็ชายหนุ่มผิวขาวที่แข็งแรงแลดูสง่างาม โดยไม่ได้คาดคิดมาก่อนว่าภาพจะสะท้อนการเหยียดผิวและแบ่งแยกชนชั้นอย่างน่าตระหนก ภาพเงาคำเหล่านี้มีความเชื่อมโยงกับผลงานของวอล์ทดิสนีย์¹⁰ ซึ่งเป็นสื่อที่ดูไม่มีพิษภัยที่ทำให้ทัศนคติเรื่องการเหยียดผิวและประเด็นทางเพศกลายเป็นเรื่องปกติ รวมทั้งสอดแทรกความคิดแบบอนุรักษ์นิยมที่ว่ามนุษย์มีแค่สองเพศ และการเชิดชูคนผิวขาวให้เหนือกว่าเผ่าพันธุ์อื่น เมื่อดูแบบผิวเผิน แม้ภาพเงาคำของคาร์วอล์คเกอร์จะดูคล้ายการ์ตูนของวอล์ทดิสนีย์ แต่เมื่อมองอย่างพิจารณา จะเห็นว่าศิลปินกำลังเล่นกับความหลากหลายและความยุติธรรมระหว่างเพศ ชนชั้น และเชื้อชาติ

ภาพที่ 7 Detail of *Presenting Negro Scenes Drawn Upon My Passage Through the South and Reconfigured for the Benefit of Enlightened Audiences Wherever Such May Be Found*, By Myself, Missus K.E.B. Walker, *Colored*, 1997, cut paper and adhesive on wall.

ที่มา: <http://archive.renaissancesociety.org>

ผลงานศิลปะร่วมสมัยของคาร์ วอล์คเกอร์ไม่ได้เป็นการนำเสนอภาพสังคมและประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นจริง เธอเลือกนำเสนอภาพทาสชาวแอฟริกันในสถานการณ์ที่ผสมผสานระหว่างความจริง ความเพ้อฝัน และจินตนาการที่คละเคล้าไปด้วยความน่าตื่นตระหนก น่าขยะแขยง น่าสังเวช และมุกตลกเสียดสี ซึ่งเป็นการหักมุมทัศนคติที่สังคมมีต่อชาวแอฟริกัน-อเมริกันผู้ซึ่งมักตกเป็นเป้าการถูกหัวเราะเยาะ โดยมีเจตนาให้เห็นถึงอคติเรื่องเชื้อชาติที่ฝังรากลึกในสังคมอเมริกัน พร้อมกับเสนอแนวความคิดที่ทำทนายว่าประวัติศาสตร์ที่รับรู้กันก็เป็นสิ่ง

¹⁰ สวนสนุกดิสนีย์แลนด์ที่เมือง Anaheim มลรัฐแคลิฟอร์เนีย ในส่วนที่เรียกว่า Main Street, U.S.A. มีร้านที่ชื่อว่า Silhouette Studio ตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1956 หลังจากการก่อตั้งสวนสนุกเมื่อกลางปี ค.ศ. 1955 เพียงไม่กี่เดือน และยังคงเปิดให้บริการมาจนถึงปัจจุบัน นักท่องเที่ยวนิยมมาใช้บริการตัดภาพเงาคำจากกระดาษเป็นภาพเหมือนตนเองโดยช่างฝีมือผู้ชำนาญ นอกจากนี้ในคริสต์ทศวรรษที่ 80 ดิสนีย์ยังเปิดตัวสัญลักษณ์รูปวงกลมสามวงเชื่อมติดกันเป็นภาพเงาคำแสดงรูปหัวและหูของตัวการ์ตูนมิกกี้เมาส์ ที่คนทั่วไปเรียกว่า Hidden Mickey ซึ่งกลายเป็นเครื่องหมายในสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อภาพยนตร์ สื่อโทรทัศน์ สถานที่ และผลิตภัณฑ์ทุกประเภทที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจในเครือบริษัทดิสนีย์

ที่ถูก “สร้าง” ขึ้นมามากพอๆ กับเรื่องราวที่ปรากฏในงานศิลปะ ผลงานของเธอได้รับการตอบรับที่หลากหลาย ซึ่งปฏิกิริยาที่แตกต่างกันของผู้ชมเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงอคติและทัศนคติส่วนตัวของแต่ละบุคคล

ภาพที่ 8 Detail of *Camptown Ladies*, 1998, cut paper and adhesive on wall.

ที่มา: <http://www.pbs.org>

คาร่า วอล์คเกอร์ใช้ลักษณะทางกายภาพที่เป็นแบบแผนตามคตินิยมของคนผิวขาว (stereotype) มาแบ่งแยกชาติพันธุ์ในภาพของเธอด้วย เช่น คนผิวดำจะมีริมฝีปากยื่นและหนา หน้าผากกลม ผมหยิกขุดเป็นเกลียว รูปร่างผอมแห้ง ไม่สวมรองเท้า ส่วนคนผิวขาวจะมีรูปร่างสมบูรณ์แข็งแรงกว่า จมูกโด่งตรง สวมเสื้อผ้ารองเท้า เครื่องแต่งกายครบชุด นอกจากนั้นยังนำรูปแบบตัวละครที่เป็นที่นิยมของชาวใต้อย่าง แซมโบ แมมมี และฟีกะนินี่มาใช้ร่วมด้วย ซึ่งภาพทั้งหมดจะปรากฏในรูปของเงาดำที่ไม่มีรายละเอียด ภาพตัวละครในแบบของคาร่าต่างแสดงพฤติกรรมที่ไม่น่าดูในฉากความรุนแรงและฉากร่วมเพศ ทั้งในฐานะผู้กระทำ ผู้ถูกกระทำ และผู้สังเกตการณ์ที่ดูสนุกสนานกับสิ่งที่เห็น ซึ่งการที่ผู้ชมสามารถแยกแยะสถานภาพและสีผิวของคนในภาพเงาดำเหล่านั้นได้ก็แสดงว่าต้องมีความรู้เรื่องการแบ่งแยกสีผิวมาก่อน

การใช้ภาพเชิงลบเพื่อวิพากษ์สังคม

ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990 ที่คาร่า วอล์คเกอร์นำประวัติศาสตร์ด้านมืดของอเมริกามานำเสนออย่างมีนัยสำคัญ เช่น ช่วงเวลาก่อนสงครามกลางเมืองในรัฐตอนใต้ ช่วงที่ยังมีระบบทาสที่นำไปสู่การสร้างอัตลักษณ์ของชาวอเมริกัน เป็นต้น โดยการสร้างภาพประวัติศาสตร์ขึ้นมาใหม่เป็นเหตุการณ์เล็กๆ น้อยๆ หรือเหตุการณ์ในที่ลับตาจากมุมมองของคนกลุ่มหนึ่ง เพื่อเสียดสีความเลิกลอยและตำนานที่สวยหรูในประวัติศาสตร์อเมริกา คาร่าใช้ภาพร่างกายคนในแง่ของการถูกใช้ประโยชน์ การถูกล่วงละเมิด ความขยัน ความอดทน การข่มขืนใจ ความสนุกสนาน เพื่อเผยให้เห็นถึงความจริงว่าภาพร่างกายมนุษย์ที่มีทั้งความเจ็บปวดและความสุขนั่นเองคือสิ่งที่ประกอบประกอบของประวัติศาสตร์ ความต้องการของคนไม่ว่าจะเพื่อตนเองหรือเพื่อคนอื่นแสดงถึงความสัมพันธ์

และพลังที่ขับเคลื่อนระหว่างเชื้อชาติ ชนชั้น และเพศ คาร่า วอล์คเกอร์สร้างบรรยากาศของอดีตขึ้นมาใหม่ในรูปแบบของความต้องการที่ถูกปลดปล่อย เพื่อทำลายโครงสร้างของความสัมพันธ์เหล่านั้น¹¹

ภาพที่ 9 Detail of *The Rich Soil Down There*, 2002, cut paper and adhesive on painted wall.

ที่มา: Museum of Fine Arts Boston, available from <http://www.mfa.org>

ภาพพิศดารที่คละเคล้าทั้งสุขและเศร้าเหล่านั้นเป็นลักษณะเด่นที่น่าสนใจของงานศิลปะสมัยใหม่ เช่นเดียวกับภาพการมีปฏิสัมพันธ์ที่แปลกประหลาดของคนหลายคน และความผิดปกติอื่นๆ ซึ่งดูเป็นภาพรวมที่ตลกขบขัน ที่ปรากฏในผลงานเชิงเสียดสีศีลธรรมในสังคมเช่น *Marriage-a-la-mode* ของวิลเลียม โฮการ์ต และ *Los Caprichos* ของฟรานซิสโก โกยา¹² ความสับสนวุ่นวายและน่าขันที่ปรากฏในงานของโฮการ์ต, โกยา, และคาร่า วอล์คเกอร์ ต่างมีจุดประสงค์ที่คล้ายคลึงกันคือ แสดงความปรารถนาที่จะล้มล้างแบบแผนการประพฤติปฏิบัติที่สังคมเข้าใจว่าเป็นอุดมคติ โดยการล้อเลียนและแสดงภาพแบบแผนในสังคมที่กลับตาลปัตร เช่นเดียวกับขบวนการในงานการ์ตูนที่เรอาจพบเห็นผู้ชายแต่งตัวเป็นผู้หญิง และคนเดินด้วยมือแทนที่จะเดินด้วยเท้าอย่างปกติ

ผลงานศิลปะของคาร่า วอล์คเกอร์นอกจากจะเป็นเหมือนการร้องประท้วงต่อความอยุติธรรมที่คนผิวสีได้รับ ยังเป็นเหมือนการแก้แค้นเอาคืนภาพคตินิยมของคนผิวสีที่เป็นการเหมารวมซึ่งถูกนำมาล้อเลียนหรือนำเสนอในเชิงดูหมิ่นศักดิ์ศรีจนเป็นเรื่องปกติ การที่ศิลปินใช้ภาพคนผิวดำตามคตินิยมมานำเสนอในเชิงเสียดสีราวกับจะท้าทายผู้ชมว่ายินดีที่จะเห็นผลของเหตุการณ์เหล่านี้ในชีวิตจริงหรือไม่ นักวิจารณ์หลายคนเห็นพ้องกับจุดมุ่งหมายที่ศิลปินต้องการนำเสนอ แต่ก็ยังมีศิลปินผิวดำกลุ่มหนึ่งที่ต่อต้านผลงานของคาร่า เนื่องจากเห็นว่า

¹¹ Philippe Vergne, "The Black Saint Is the Sinner Lady," in *Kara Walker: My Complement, My Enemy, My Oppressor, My Love* (Minneapolis: Walker Art Center, 2007), 8

¹² Gwendolyn DuBois Shaw, *Seeing the Unspeakable: the Art of Kara Walker* (Durham: Duke University Press, 2004), 14

เป็นการนำเสนอภาพรวมของคนผิวดำในแง่ลบ และทำให้ภาพที่แฝงการเหยียดสีผิวและลัทธิเชิดชูคนผิวขาวยังคงมีอยู่ต่อไปเรื่อยๆ แต่ก็ยังมีอีกหลายคนที่มองว่าผลงานของคาร์ราเป็นภาพสะท้อนจากจิตใต้สำนึกของวัฒนธรรมมวลชน (popular culture) และงานของเธอได้เผยให้เห็นจุดอ่อนของสื่อกระแสหลักที่นำเสนอเรื่องราวที่ไม่ตรงกับความจริงเท่าใดนัก¹³

คาร์รา วอล์คเกอร์ดำเนินรอยตามแบบแผนการสร้างงานของกลุ่มศิลปินผิวดำหัวก้าวหน้า (avant-garde African-American artists) ที่มักจะใช้ภาพแสดงการเหยียดสีผิวอย่างมีนัยสำคัญ การที่ศิลปินผิวดำใช้ภาพในแง่ลบของคนผิวดำในผลงานเป็นพัฒนาการที่สำคัญของการแสดงออกทางศิลปะของศิลปินเชื้อสายแอฟริกัน ภาพของคนผิวดำตามคตินิยมนั้นมักจะเป็นภาพในเชิงลบ ที่เกิดจากคนผิวขาวที่เป็นพวกเหยียดสีผิว และศิลปินผิวดำกลุ่มหัวก้าวหน้าก็เลือกที่จะนำภาพลบของคนผิวดำนี้มาใช้ต่อ เพื่อวิพากษ์วิจารณ์พวกที่ยังมีความคิดเหยียดสีผิว และเพื่อปลดแอกภาพคนผิวดำในคตินิยมที่ปรากฏในงานศิลปะชั้นสูงและ pop art ตลอดจนปลดปล่อยความรู้สึกไม่ดีที่ฝังอยู่ในจิตใต้สำนึกของคนผิวดำส่วนมากเมื่อเห็นภาพเหล่านั้น ที่สำคัญเมื่อภาพลบเหล่านั้นไม่มีผลต่อความรู้สึกของศิลปินผิวดำอีกต่อไปแล้ว ศิลปินก็จะมีอิสระต่อวิธีการนำเสนอภาพของตนเองมากขึ้นด้วย¹⁴

บทสรุป

เมื่อพิจารณาจากการศึกษาผลงานของคาร์รา วอล์คเกอร์จะเห็นได้ว่าการรื้อฟื้นภาพลบของคนผิวดำขึ้นมาเหยียบย่ำซ้ำเติมไม่ใช่จุดมุ่งหมายที่แท้จริงของศิลปิน ที่จริงแล้วคาร์ราต้องการค้นให้พบว่าภาพของการเหยียดสีผิวที่ถูกสร้างขึ้นจากจินตนาการเหล่านั้นมีผลอย่างไรต่อจิตใจของตนเอง และโดยเฉพาอย่างยิ่งมีผลเช่นไรต่อวัฒนธรรมในจินตนาการของคนอเมริกัน นอกจากนั้น คาร์รายังพยายามสำรวจว่าคนผิวขาวและคนผิวดำจะมีความรู้สึกอย่างไรเมื่อเห็นภาพตามคตินิยมเหล่านั้นในบริบทของปัจจุบัน กล่าวคือภาพเงาของคาร์ราต้องการการมีส่วนร่วมและการตีความจากผู้ชม ทำให้ผลงานมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ชมโดยพุ่งเป้าไปที่เชื้อชาติและวัฒนธรรมของผู้ชมเป็นสำคัญ ซึ่งกระบวนการตีความหมายแบบปลายเปิดเช่นนี้ กล่าวได้ว่าเป็นแบบแผนของศิลปะแอฟริกัน-อเมริกันหลังยุคสมัยใหม่ (postmodern African-American art) นั้นทำให้กลุ่มศิลปินผิวดำรุ่นก่อนที่สร้างงานแบบยุคสมัยใหม่ (modernism) ใช้หลักการมองผลงานในฐานะที่ “เป็นคนอื่น” ที่ไม่มีส่วนร่วมในผลงาน และไม่อาจยอมรับในคุณค่าของผลงานแบบพวกหัวก้าวหน้าได้¹⁵

เมื่อศิลปินไม่สามารถจะเลือกกลุ่มผู้ชมที่สนใจผลงานของเธอได้ การกล่าวตำหนิคาร์ราเกี่ยวกับความสำเร็จของเธอจึงดูไม่เป็นธรรมนัก คำวิจารณ์ยังรวมไปถึงความรับผิดชอบจากการที่ศิลปินเลือกการนำเสนอภาพเช่นนั้น ขำร้ายตัวคาร์ราเองยังไม่สนใจที่จะแก้ต่างให้กับการตีความผลงานของเธอไปต่างๆ นาๆ ทั้งที่ผิดพลาดคลาดเคลื่อนไปจากความหมายที่เธอต้องการสื่อ ส่วนอีกด้านหนึ่งก็มีนักวิจารณ์ผิวขาวบางคนที่กระตือรือร้นเป็นอย่างยิ่งที่จะถอดความหมายจากผลงาน โดยอาศัยหลักความเชื่อที่ว่า จริงๆ แล้วคนผิวดำไม่ได้รังเกียจที่จะเห็น

¹³ Kara Walker: Race, Sexuality, Fantasy, Irony, and Controversy in the Art World, accessed October 3, 2014, available from <http://irreverently.wordpress.com/2007/10/22/kara-walker-race-sexuality-fantasy-irony-and-controversy-in-the-art-world>

¹⁴ Julie Bowles, “Extreme Times Call for Extreme Heroes,” in *International Review of African American Art* 14, no. 3 (1997), 5.

¹⁵ Gwendolyn DuBois Shaw, *Seeing the Unspeakable: the Art of Kara Walker*, 36.

ชาติพันธุ์ของตนถูกมองในแง่ลบ อีกทั้งยังชอบมันด้วย แต่กลุ่มนักวิจารณ์ที่มีความเชื่อฝังหัวเช่นนี้เป็นเพียงส่วนน้อยเท่านั้น โชคร้ายที่ผลงานของคาร์แรกแสดงทัศนคติที่เหมือนเป็นการทำร้ายตัวเอง หลายๆ ครั้งในการให้สัมภาษณ์ คาร์แรกเล่าถึงปมอดีตฝังใจ ที่เธอมักจะโกรธตนเองจากสาเหตุที่ว่า เธอเกิดเป็นคนผิวดำที่ถูกพุ่มพิกมาอย่างดีเกินไปในวัยเด็ก การกล่าวอ้างถึงปมอดีตในหลายๆ โอกาสยิ่งช่วยยืนยันคำวิจารณ์ที่ว่า ผลงานของเธอถูกสร้างสรรค์ขึ้นจากความโกรธตนเอง ซึ่งเป็นการแสดงออกต่อวัฒนธรรมที่มีสองมาตรฐานผ่านจิตวิญญาณของผู้หญิงผิวดำคนหนึ่ง

คาร์รา วอล์คเกอร์เลือกที่จะใช้ผลงานศิลปะเข้าสู่กับกระแสต่อต้านและคำวิพากษ์วิจารณ์ ต่างๆ ผลงานศิลปะของเธอสามารถนำมาพิจารณาได้หลายแง่ แง่มุมที่ชัดเจนที่สุดคือการสร้างภาพประวัติศาสตร์เชิงเสียดสีที่มีเป้าหมายเฉพาะบุคคล ซึ่งบุคคลในความหมายของคาร์ราหมายถึงตัวเธอเองและคนอื่นในประวัติศาสตร์ที่ถูกแต่งขึ้นมา คาร์ราต้องการให้ผู้ชมรู้สึกว่าได้ทำความรู้จักกับประวัติศาสตร์บุคคลซึ่งพวกเขาไม่เคยรู้จักมาก่อนที่สุดแล้วผู้ชมจะพบว่านั่นคือประวัติของศิลปินเอง โดยที่ผู้ชมจะได้เห็นถึงความปรารถนาและความไม่สมบูรณ์แบบของศิลปินผ่านงานศิลปะ จุดมุ่งหมายหลักของเธอไม่ใช่การสร้างภาพความตระหนักตกใจ และยิ่งไม่ใช่การสร้างเรื่องตลกขบขัน แต่เจตนาแท้จริงของคาร์ราคือต้องการสะกิดใจผู้ชมและแสดงจุดยืนทางความคิด โดยการสร้างผลงานแนวเสียดสีประชดประชันเพื่อการวิพากษ์วิจารณ์สังคมที่ไม่มีมาตรฐานที่สมบูรณ์แบบ

เป็นที่รู้กันดีว่าคาร์รา วอล์คเกอร์สร้างงานที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับชาติพันธุ์ ทั้งที่ผลงานที่ปรากฏออกมามีประเด็นที่หลากหลาย แต่เมื่อคนทั่วไปมุ่งตีความเรื่องชาติพันธุ์เพียงประเด็นเดียว ก็อาจทำให้คาร์รา กลายเป็นศิลปินที่ดูจะหมกมุ่นกับเรื่องเชื้อชาติเกินไป และเมื่อใดที่มีงานแสดงนิทรรศการศิลปะ ประเด็นเรื่องเชื้อชาติก็กลายเป็นเหมือนหัวข้อประจำตัวศิลปิน จนกระทั่งความลึกซึ้งในสาระสำคัญของงานถูกละเลย คาร์ราไม่ได้สร้างสรรค์ผลงานเพราะต้องการเป็นตัวแทนกลุ่มศิลปินผิวดำ แต่เมื่อผลงานศิลปะของเธอสะท้อนความเป็นจริงที่น่าสนใจจึงอยู่ที่ตัวผลงานศิลปะ ที่ถูกสร้างขึ้นมามีทลายระบบความคิดในสังคม ซึ่งอาจทำให้จุดมุ่งหมายของศิลปินถูกบิดเบือนไปได้

ในความเป็นจริงปัญหาที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่สามารถแจกแจงได้อย่างละเอียดว่าอะไรคือสาเหตุที่แน่ชัด เพราะมันฝังรากลึกอยู่ในประวัติศาสตร์ที่บรรพบุรุษของเราเคยมีส่วนร่วม การกล่าวโทษประวัติศาสตร์หรือใครฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่สามารถทำได้ เพราะสิ่งที่เกิดในอดีตต่างก็มีเหตุปัจจัยร่วมกัน การค้นหาความสมดุลระหว่างความดีงามและความโหดร้ายจึงต้องนำทั้งสองสิ่งมานำเสนอตีแผ่ควบคู่กัน และข้อคิดที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่งที่ได้จากภาพเงาดำของคาร์รา วอล์คเกอร์ก็คือ ความสวยงามนั้นสามารถแปรเปลี่ยนเป็นความโหดร้ายได้เพียงแค่ชั่วพริบตา

References

- Als, Hilton. "The Shadow Act." in The New Yorker October 8, 2007. Available from <http://www.newyorker.com/magazine/2007/10/08/the-shadow-act>
- Bowles, Julie. "Extreme Times Call for Extreme Heroes," in International Review of African American Art 14, no. 3, 1997, 5.
- Hulser, Kathleen. "Reading Uncle Tom's Image: From Anti-slavery Hero to Racial Insult." in New-York Journal of American History, 2003.
- Kara Walker: My Complement, My Enemy, My Oppressor, My Love. Gallery Guide, Minneapolis, MN; Walker Art Center, 2007.
- Lieberman, Janice S. "Kara Walker's Nightmares: A Psychoanalytic Perspective" in the PANY Bulletin Volume 48, Psychoanalytic Association of New York, 2008.
- Pilgrim, David. "The Coon Character." Jim Crow Museum of Racist Memorabilia, Ferris State University, 2000. Available from <http://www.ferris.edu/jimcrow/mammies>
- Shaw, Gwendolyn DuBois. Seeing the Unspeakable: the Art of Kara Walker. Durham, NC: Duke University Press, 2004.
- Turner, Patricia A. Ceramic Uncles & Celluloid Mammies: Black Images and Their Influence on Culture. New York, NY: Anchor Books, 1994.
- Vergne, Philippe. "The Black Saint Is the Sinner Lady." in Kara Walker: My Complement, My Enemy, My Oppressor, My Love. Minneapolis: Walker Art Center, 2007.
- Young, Kevin. "Triangular Trade." in Kara Walker: My Complement, My Enemy, My Oppressor, My Love Minneapolis: Walker Art Center, 2007.